

ΔΩΡΟ ΑΣΗΜΕΝΙΟ ΠΟΙΗΜΑ 'Η Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Η αποφασιστική συμβολή της ελληνικής αρχαιότητας στη διαμόρφωση του δυτικού πολιτισμού στάθηκε για τους σύγχρονους Έλληνες μια αστείρευτη πηγή περηφάνιας αλλά συνάμα και μεγάλη ευθύνη. Παράλληλα, η μόνη παρουσία των αρχαίων ερειπίων, τόσο μέσα στο αστικό περιβάλλον όσο και στην υπαίθρο χώρα, αποτέλεσε μια από τις πραγματικότητες του καθημερινού βίου, ενισχυμένη από τις εικόνες των συστηματικών ανασκαφών του τελευταίου αιώνα. Οι Έλληνες πολίτες συμβιώνουν με τα έργα παλαιότερων κατοίκων της χώρας τους, που φθάνουν να χρονολογούνται ως και την 4η χιλιετία π.Χ., και το βρίσκουν αυτό απόλυτα φυσικό.

Τα πρώτα μουσεία της χώρας δημιουργήθηκαν αμέσως μετά την ίδρυση του νέου ελληνικού κράτους για να στεγαστούν και να παρουσιάσουν το ένδοξο παρελθόν. Αντικατοπτρίζουν όχι μόνο το νεοκλασικό κίνημα της εποχής τους αλλά και την προσπάθεια συγκρότησης εθνικής συνείδησης, όπως αυτή αναδύεται μέσα από τις περιπέτειες του ελληνοισμού στους τέσσερις αιώνες της οθωμανικής και ευρωπαϊκής κυριαρχίας. Είναι ενδεικτικό ότι από τα τετρακόσια περίπου ελληνικά μουσεία τα μισά είναι αρχαιολογικά και ανήκουν στην εποχιακή και δικαιοδοσία του Υπουργείου Πολιτισμού.

Ποια είναι όμως η σχέση των σημερινών Ελλήνων με την πολιτισμική τους κληρονομιά και ποια η πολιτική της πληροφόρησης, ευαισθητοποίησης και κινητοποίησης του κοινού για τον πολιτισμό και το ιστορικό του παρελθόν; Είναι αλήθεια ότι ο ρόλος του κράτους ως θεματοφύλακα των πολιτισμικών αγαθών έρχεται αναπόφευκτα σε σύγκρουση με το ιδιωτικό και ενίοτε το δημόσιο συμφέρον, στην προσπάθεια της αρχαιολογικής υπηρεσίας να προστατεύσει τα υλικά κατάλοιπα του παρελθόντος, που διαρκώς εκτίθενται στους κινδύνους της οικοδομικής ή αγροτικής δραστηριότητας. Είναι ακόμη αλήθεια ότι το Σχολείο συνδυάζει σε μικρό βαθμό τη θεωρία με την πράξη, και σπάνια συμπληρώνει τα υψιπετή οράματα με τα αντικειμενικά προβλήματα της καθημερινής ζωής. Η περίφημη ρήση του Ραμπλαιά, "ένα παιδί δεν είναι ένα αγγείο που γεμίζουμε αλλά μια φωτιά που ανάβουμε", δεν δρῆκε ακόμα τη θέση της στις τρεις βαθμίδες της Εθνικής Παιδείας.

Παρ' όλα αυτά, οι τελευταίες δεκαετίες επέβαλαν νέες προοπτικές στο ρόλο και τις υποχρεώσεις του μουσείου, θέτοντας τις δραστηριότητές του στην υπηρεσία του κοινωνικού συνόλου και ανα-

Κέντρο Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του ΥΠ.Π.Ο. Αρχαιολογική-Εκπαιδευτική Έκθεση, "Η γέννηση της γραφής", στους χώρους του Κέντρου.

Κέντρο Εκπαιδευτικών
 Προγραμμάτων του
 ΥΠ.Π.Θ. Πρόγραμμα στο
 μουσείο ανάκτορο Ζάκρου.
 Βιομηχανική προσέγγιση -
 Ο γραφέας στις
 ανακτορικές αποθήκες.

Κέντρο Εκπαιδευτικών
 Προγραμμάτων του
 ΥΠ.Π.Θ. Αρχαιολογική
 Εκπαιδευτική Έκθεση.
 Ομήρου *Ιλιάδα*, Θεσπίακη
 Θεατρική Εργαστήρι.
 Οι Αχαιοί στον
 Δούρειο Ίππο.

Κέντρο Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του ΥΠ.Π.Θ. Πρόγραμμα: Ο Πολιτισμός ως μέσο κοινωνικής ένταξης - μια διαπολιτισμική προσέγγιση.

Τετταγόχρονα παιδιά στο μουσείο Λαϊκών Μουσικών Οργάνων (ΜΕΛΜΟΚΕ).

γνωρίζοντας ότι ο πολιτισμός ανήκει στα δικαιώματα του πολίτη (καρνανισμός - οδηγία της UNESCO, Συνέδριο Παρισίων 14-12-1960).

Η νέα μουσιολογική αντίληψη, λαμβάνοντας υπόψη την προσφορά του μουσείου σε σχέση με τις "σταθερές" των πολιτισμικών κεφαλαίων και σε αντιδιαστολή με την υπερκατανάλωση του εφήμερου, θέτει την ευαισθητοποίηση και παιδεία του κοινού ως θεμελιώδη στόχο του μουσείου, ισότητα με εκείνου της έρευνας, της διάσωσης και της σπουδής.

Το πρώτο βήμα για τη διαμόρφωση παιδαγωγικής δράσης είναι η διατύπωση των βασικών χαρακτηριστικών που καθορίζουν την αναγκαιότητα ύπαρξης του μουσείου στο πλαίσιο της σύγχρονης κοινωνίας:

1. Το μουσείο-μνημείο ως αποδεικτικό της εθνικής ταυτότητας. Είναι χαρακτηρισμός που αφορά τόσο στο περιεχόμενο των συλλογών και την αντικειμενική αξία των μνημείων που χαρακτηρίζεται ως εθνική κληρονομιά, όσο και στο κοινό που απευθύνεται, κοινό το οποίο φέρει τα χαρακτηριστικά μιας ευρείας εθνικής πολιτισμικής κοινότητας.

2. Το μουσείο-μνημείο ως τεκμήριο συλλογικής μνήμης και πολιτισμού καθώς και ως συμβολή στη διαμόρφωση σκέψης και αισθητικής.

Τα εργαλεία που διαθέτει το μουσείο για να επικοινωνήσει με το κοινό του είναι:

- α) η δυνατότητα να αναλύει διαχρονικά το ανθρώπινο γένος και το φυσικό περιβάλλον·
- β) η δυνατότητα να προσφέρει μια συνολική προσέγγιση, που ανταρπαρατίθεται στον κατακερματισμό της γνώσης·
- γ) η δυνατότητα να προσφέρει πρότυπα και έμπνευση για τους νέους.

Χρησιμοποιώντας τα παραπάνω εργαλεία, το μουσείο αποδεικνύει έμπρακτα με τις απτές αποδείξεις των ανθρώπινων έργων:

- το μουσείο καθοδηγεί τη μάθηση διαμέσου των αισθήσεων (όραση, αφή)·

- το μουσείο προωθεί την ελεύθερη επικοινωνία με τον επισκέπτη καταργώντας γλωσσικά, χρονικά και πολιτισμικά σύνορα·

- διαφωτίζοντας το παρελθόν, το μουσείο γίνεται εργαλείο ανάλυσης για τη μελέτη των σύγχρονων κοινωνιών.

Το μουσείο μπορεί να αποδείξει ότι το παρελθόν είναι μια σταματάπη διαδικασία αλλαγής, η διπλική εξέλιξη μιας κοινωνίας προς το μέλλον. Έτσι, προστατεύοντας και αξιοποιώντας τη μνήμη του παρελθόντος, εξασφαλίζει την ομαλή πορεία προς το μέλλον.

Το νέο μουσείο οφείλει να είναι διαπολιτισμικό, οφείλει να μετατοπίσει το κέντρο βάρους από το πολίτη και το κράτος και να το αντικαταστήσει με την ιδέα της καταγραφής και καταξίωσης της ανθρώπινης προσπάθειας. "Οι καρποί του ανθρώπινου πνεύματος είναι η κληρονομιά της ελευθερίας", διακήρυξε ο Μιραμπώ, όταν στις 2 Νοεμβρίου 1789 ζήτησε από τη γαλλική εθνοσυνέλευση να ψηφίσει νόμο με τον οποίο το κράτος έμπαινε εγγυητής του μουσείου.

Κύριος άξονας της μουσειακής πολιτικής στη σύγχρονη Ελλάδα δεν είναι τόσο η γνωριμία με το παρελθόν αλλά η αξιολογοποίηση του. Μαθαίνοντας τη γλώσσα των μνημείων, ο διαμενός χώρος της πόλης των Αθηνών αξιολογοείται ως ιστορικός τόπος, ο "γνωστός" τόπος διακοπών γίνεται αρχαιολογικός χώρος που αξίζει την προσοχή μας, το ανασκαμμένο οικόπεδο δίπλα στο σχολείο μπορεί να χρηματιστεί ως παράδειγμα για το μάθημα της ιστορίας.

Εκπαιδευοντας το κοινό να "βλέπει" όταν κοιτάει να συνειδητοποιεί όταν διαβάζει, να κατανοεί όταν ακούει, οδηγούμε τον πολίτη να πάρει θέση απέναντι στην πολιτισμική του κληρονομιά, εκπαιδευοντας την ενεργό συμμετοχή του κοινού

Επιλεκτική Βιβλιογραφία

1. Michael Berman, *Spazi interni del museo*, Milano 1982.
2. Franco Marini, *Il museo Negli anni 80*, Roma 1983.
3. D. Washburn, D. Crowe, *Symmetries of Culture*, London 1988.
4. ICOM-CECA, *The museum and the needs of people*, Jerusalem 1991.
5. A. Anagnostis, "Α. Δημητριάδης, Μουσείο και Επισκοπία, περί όρων και όριων περιοδικό Αρχαιολογία, τχ 48, σ 93, 6.
6. Roland Schaefer, *L'invention des musées*, Paris 1993.
7. Maria Alogoskou, "The first museums and National Identity", άρθρο στον τόμο: *Museums and the Making of "Ourselves"*, Leicester 1994.
8. Colloque, *Patrimoine culturel et politique de la ville*, Arles 1994.

Κέντρο Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του ΥΠ.Π.Ο.
Το μουσείο ως χώρος μελέτης. Πρόγραμμα στο Μουσείο Σπείας.

στην υπόθεση της διάσωσης, προστασίας και αξιοποίησης του πολιτισμού. Και είναι αυτός ο μόνος τρόπος για να μπορέσουν οι επερχόμενες γενεές να κρατήσουν, όπως λέει ο ποιητής, στο χέρι τους ένα μικρό δώρο ασπμένιο ποίημα.

Στέλλα Χρυσουδάκη
Αρχαιολόγος, Κέντρο Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του Υπουργείου Πολιτισμού

Δώρο ασπμένιο ποίημα

Ξέρω πως είναι τίποτε αλ' αυτά και πως η γλώσσα σου μιλώ δεν έχει αλφάβητο

Αφού και ο ήλιος και τα κύματα είναι μια γραφή συλλαβική που την αποκρυπτογραφείς μονάχα στους καιρούς της λήπης και της εξορίας

Κι η πατρίδα μια τοιχογραφία μ' επιστροφές διαδοχικές φράγκικες ή αλαβικές που αν τύχει και βαλθείς για να την αποκαταστήσεις πας αμέσως φυλακή και δίνεις λόγο

Σ' ένα πλήθος Εξουσίες ξένες μέσω της δικής σου πάντοτε

Όπως γίνεται για τις συμφορές

Όμως ως φανταστούμε σ' ένα παιδαίον καιρών αλώνι που μπορεί να 'ναι και σε πολυκατοικία όπ' παίζουνε παιδιά και όπ' αυτός που χάνει

Πρέπει σύμφωνα με τους κανονισμούς να πει στους άλλους και να δώσει μίαν αλήθεια

Οπότεν βρίσκονται στο τέλος όλοι να κρατούν στο χέρι τους ένα μικρό

Δώρο ασπμένιο ποίημα.

Οδυσσέας Ελύτης
Το φωτοδενδρό και η 14η ομορφιά

Κέντρο Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του ΥΠ.Π.Ο.
Μουσείο Λεωφορείου της Αθήνας. Αρχαία Θέματα και καλλιτεχνική δημιουργία.